

VERKENNEN VERBINDEN VERRIJKEN

In dit document bespreken we de methodiek die we aanreiken aan leerkrachten om de vooropgestelde doelen met betrekking tot zelfsturing, reflectie en interactie te kunnen realiseren binnen de context van de klas. De methodiek bestaat uit drie fase. Het is belangrijk dat er aan elke fase voldoende aandacht wordt besteed. In wat volgt lichten we toe wat elke fase precies beoogt en wat de relevantie ervan is in het kader van kwalitatieve interacties met jonge tieners. In de praktijkbundel (PDF 4) concretiseren we de methodiek verder naar specifieke onderwijs- en leeractiviteiten die in de klas kunnen worden ingezet.

Verkennen Verbinden Verrijken

Met dit project onderzoeken we of er **meer zelf** mogelijk is voor jonge tieners, in de context van onderwijs. We maken gebruik van de 3V's (De Haan, 2012) om structuur te brengen in het proces van communicatie/ interactie tussen jonge tieners en hun leerkracht(en). Hierbij staat centraal dat we **vertrekken van het verhaal van de tiener** vooraleer we als leerkracht voorstellen doen om het leerproces van de leerling aan te sturen. We laten jonge tieners eerst zelf benoemen wat zelfsturing voor hen betekent en hoe zij zelfsturend zijn. Daarbij stellen we zo weinig mogelijk een a priori geen norm voorop. We vertrekken vanuit hun verhaal, en hun sterktes, en niet vanuit het niet voldoen aan onze norm.

Vooraleer je dus de stap zet naar **verrijken** van de zelfsturing van een leerling is het belangrijk om eerst voldoende tijd te nemen om te **verkennen** welke zelfsturing deze leerling al heeft. *Wat doet deze leerling al goed om zijn leren en leven zelf in handen te nemen? Welke doelen stelt hij zelf voorop en wat motiveert hem om door te zetten?* Door hierover samen met leerlingen te spreken zorg je ervoor dat ze zich kunnen **verbinden** met mekaar, met jou als leerkracht en met andere ideeën van klasgenoten, andere inzichten en strategieën over zelfsturing. Door te verkennen en te verbinden creëer je de voedingsbodem die nodig is om **fundamenteel leren** mogelijk te maken!

VERKENNEN

Voorzie voldoende tijd om mekaar te leren kennen op vlak van zelfsturing. Bij het verkennen staat de vraag centraal: *'hoe doe ik dat en waarom doe ik dat zo?'* Door elke leerling tijd te geven om over zichzelf te vertellen, erkennen we hen in wie ze reeds zijn en willen zijn, zetten we hen in hun kracht. Zelfsturing is een complex thema en daarom is het soms moeilijk voor kinderen/ tieners om erover te spreken. Verderop lichten we toe hoe je aan de hand van foto's en verhalen dit thema bespreekbaar kan maken, ook als leerlingen hierover nog maar weinig taal hebben.

Verkennen

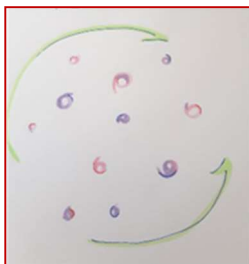
We leren onszelf en elkaar beter kennen en ontdekken hierdoor andere werelden. We zijn nieuwsgierig naar elkaar, praten met elkaar en luisteren naar elkaar. We gaan na wat elk van ons bezig houdt op vlak van zelfsturing.

Vooraf bij tieners mag 'het verkennen' niet vergeten worden in de begeleiding. Tieners bouwen immers volop aan hun eigen identiteit en daarbij speelt het maken van keuzes en het stellen van doelen een belangrijke rol (Feldman, 2022). Ook hoe zij zich verhouden ten opzichte van het (strik) opvolgen van regels en het leveren van schoolse of andere prestaties alsook de manier waarop ze zich willen profileren in een groep is volop in ontwikkeling. Als we **ontdekken welke interesses en bouwstenen er al aanwezig zijn bij een tiener** kunnen we daar samen zinvol en respectvol op verder bouwen.

1

VERBINDEN

Dialogo zorgt voor verbinding met zichzelf, elkaar en het thema zelfsturing. Doorheen de interactie leer je jezelf en de ander nog beter kennen. Geef leerlingen tijd om vragen te stellen aan mekaar, om betekenis te geven aan mekaars verhaal. Zorg mee voor een open en waardierend gesprek door nog geen normen of verwachtingen met betrekking tot zelfsturing voorop te stellen. Het echt verbinden daagt ons bovendien als leerkracht uit om de eigen verwachtingen kritisch onder de loep te nemen. Wat wil ik eigenlijk dat deze tieners doen en leren? Verwacht ik soms teveel... of soms misschien ook te weinig van hun zelfsturing?

Verbinden

Door verschillen samen te leggen, komen we tot een rijker geheel. We staan samen stil bij de betekenis van verhalen. We zoeken naar gelijkenissen en verschillen. We koppelen deze verhalen aan een groter geheel, de puzzel van 'samen-sterk-sturen' Doorheen dit zoekproces, krijgen we nieuwe inzichten en leren we onze uitdagingen beter kennen.

De tienerperiode wordt door ontwikkelingspsychologen gekenmerkt als een periode waarin het belang van **relaties met leeftijdsgenoten** heel erg toeneemt. Omdat tieners een periode van grote veranderingen doormaken hebben ze leeftijdsgenoten nodig waarmee zij zich kunnen vergelijken en associëren (Feldman, 2022). Daarnaast zien we dat tijdens de tienerperiode de **behoefte aan sociale waardering** heel groot is. Inspelen op de nood van tieners aan sociale vergelijking en waardering is dan ook een krachtig middel om tieners in hun ontwikkeling te stimuleren. Zie ook PDF 1 voor nog meer info hierover.

VERRIJKEN

We willen vervolgens vooral leerlingen verder brengen in hun zelfsturing. Hierbij kunnen we kijken naar wat een leerling bij zichzelf kan veranderen of gericht kan aanpakken, inoefenen, maar ook naar hoe we samen een context kunnen ontwerpen die zijn zelfsturing beter ondersteunt en meer mogelijk maakt. Hierbij kan elke leerling en ook de leerkracht een (andere) rol opnemen. Dit samen uittekenen, bespreken, realiseren en evalueren is de volgende stap.

Verrijken

We gaan over tot actie en stimuleren van zelfsturing. We groeien door onze inzichten te vergroten, vaardigheden te oefenen, de context anders vorm te geven, ... We stimuleren onszelf en elkaar om een volgende stap te zetten. Waar nodig, zijn we er voor elkaar, helpen we elkaar.

Tijdens de tienerperiode zijn de hersenstructuren die zelfsturing aansturen (de prefrontale cortex), volop in ontwikkeling. Dit wil zeggen dat de **tieners graag uitgedaagd** worden **op vlak van zelfsturing** maar dat ze nog niet altijd de beste keuzes zullen maken op dit vlak (zie PDF 1 voor meer info). Zo nemen tieners graag zelf beslissingen en willen ze graag meer verantwoordelijkheden krijgen, maar hebben ze het tegelijk vaak moeilijk met verantwoorde keuzes maken en durven ze het oppakken van verantwoordelijkheden ook wel eens uitstellen. Geef hen daarom **eigenaarschap** over hun eigen leren en zelfsturing, laat hen mee nadenken, mee beslissen en mee evalueren. Opvolging van intenties en afspraken is dan ook heel belangrijk. Bij voorstellen die niet 'verantwoord' zijn, kan je vanuit oprechte bezorgdheid met hen het gesprek aan gaan. Spreek met andere woorden hun zelfsturing aan, ook als het gaat om het verbeteren van de zelfsturing in de klas.

Een extra troef om tieners actief te betrekken bij het mee bedenken en mee uittekenen van acties is dat tieners, beter dan volwassenen, **out-of-the-box kunnen denken**. Het tienerbrein is immers heel krachtig; tieners maken nog heel snel nieuwe verbindingen aan. Volwassenen werken en denken eerst met de sterke verbindingen die er al in hun brein zijn en zijn daarom minder creatief en flexibel dan tieners (Crone, 2008 & 2012).

Bronnen

Crone, E. (2012). *Het sociale brein van de puber*. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam. & Crone, E. (2008). *Het puberende brein. Over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie*. Prometheus: Amsterdam.

De Haan, D. (2012). *Verkennen, verbinden, verrijken: didactiek voor een goede interactie met jonge kinderen*. Hogeschool Inholland, Universiteit Utrecht.

Feldman, R.S. (2022). *Ontwikkelingspsychologie*. Pearson Education.

Ramey, H., Rose-Krasnor, L. & Lawford, H. (2017). Youth-Adult Partnerships and Youth Identity Style. *Youth Adolescence*, 46, 442-453